

KONSTANTINOS TILIGADIS

Ionian University, Greece

FRANCESCO KIÀIS

Artist, Greece

IAKOVOS PANAGOPOULOS

University of Central Lancashire, UK

The use of fear as structural feature in visual arts and cinema art

ABSTRACT

Taboo and fear or fear and Taboo. The use of fear as structural feature in visual arts and cinema art, through autoethnographic recordings of the postgraduate students in the “Audiovisual Arts in the Digital Age” program of the Department of Audio and Visual Arts of Ionian University.

The feature of “fear” influenced strongly the arts, because the charm of this matter is linked the process of myth and collective unconscious. These issues may be particularly interesting for the art world, but they are considered as taboo by the majority of the society. As a topic, fear is intrinsically linked with art and, in certain cases, marked their maiden voyage. A characteristic example is one of the first screenings of cinema film by Lumière brothers, the title of which was: *L’Arrivée d’un train en gare de la Ciotat* 1895, where it is referred from many sources that the audience stood up terrified as they saw the “virtual train” coming straight at them. Peter Gsellmann states: “The audience was running towards the exit consumed by fear when they saw the puffer coming towards them. They feared that it could come out of the screen”. Over the years, both fear and the aesthetic media have changed and have been adapted to modern reality. The present announcement refers to studying fear as taboo in art, focusing on the project results of the students in the postgraduate program “Audiovisual Arts in the Digital Age” of the Department of Audio and Visual Arts of the Ionian University for the lesson of “Video- Art”. The main objective of the projects was the attempt to connect the audiovisual arts with the language of cinema and the performing arts. The ultimate objective was the production of integrated projects, which had the topic of fear as their structural feature. This experiment gave the opportunity to various approaches of the art to come together through the educational process. Except for the production and the delivery of the projects, students researched the issue of fear in order to produce autoethnographic projects on their perception about fear. The material produced from the present announcement will be the production of an academic research by the professors

of the course, which will also link the theoretical issue of fear as Taboo through three different approaches (Video Art, Performing Art, Cinema) as well as the presentation of some parts of the students' projects and their autoethnographic portfolio that came from the research carried through the educational procedure. The research questions that will be answered are the following: Is fear a taboo in today's art today? How is this reflected in the educational process through a combining way of learning various approaches of art?

KEYWORDS

Fear and cinema, fear and performance, fear and art, teaching fear

ΦΟΒΟΣ Ή ΤΑΜΠΟΥ ΩΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η θεματική διερεύνηση της έννοιας του φόβου μέσα από την ιστορία την τέχνης, την ψυχολογία τα προσωπικά βιώματα, την πολιτική και την προπαγάνδα αποτέλεσαν μέρος των ερεθισμάτων της καλλιτεχνικής δημιουργίας μια ομάδας ανθρώπων με ιδιαίτερη πολυμορφικότητα. Γνώση που συνδυάστηκε με θεωρητική και πρακτική οπτική στους τομείς τέχνης, τεχνολογίας, επιστήμης και στο να κατανοήσουμε πλήρως τη φρίκη της ανθρώπινης βίας τοποθετώντας το εξής ερώτημα στη συζήτηση: "η σύγχρονη τέχνη αποτελεί ταμπού ως πολιτική της ανθρώπινης σιωπής;"

Ο Paul Virilio θεωρεί ότι οι σύγχρονοι καλλιτέχνες έχουν εγκαταλείψει τη λειτουργία της συνεχούς επανεκτίμησης του δημιουργικού, πρακτικές και ευαισθησίες, φαντασία, την πολιτιστική έννοια που εξελίσσει τις προηγμένες κοινωνίες. Σε αντίθεση με τον Nietzsche, τον Sartre ή τον Camus, ο Virilio ισχυρίζεται, ότι είναι ανυπόμονος να μελετήσει την ποικιλομορφία της ζωής και τη σύγχρονη τέχνη. Την κρίση της σημασίας που είχαν αναπτύξει οι καλλιτέχνες του δέκατου έβδομου και του εικοστού αιώνα. Εξετάζει και προτείνει την σύγχρονη επαναστατική τέχνη που προβάλετε μέσο της ελπίδας στις αισθητικές διαδικασίες για τον προμελετημένο τερματισμό της έκφρασης της σιωπής (Virilio 2006).

ΦΟΒΟΣ Ή ΤΑΜΠΟΥ ΩΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΔΡΩΜΕΝΟ

Η δημοσίευση αυτή είναι μέρος της ανάπτυξης μεθοδολογίας για τον τρόπο διδασκαλίας και την εκπαίδευση στην εικαστική έρευνα σε συνεργασία διδασκόντων και διδασκομένων με σκοπό την υλοποίηση εικαστικών δρώμενων στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου με τίτλο Οπτικοακουστικές Τέχνες στην Ψηφιακή Εποχή. Αυτό έγινε με την υλοποίηση σε μορφή βίντεο καταγεγραμμένης Performance από τον κάθε φοιτητή και φοιτήτρια που συμμετείχε στο μάθημα της βιντεοτέχνης (video art) με θέμα Φόβος. Έγινε παράδοση θεωρητικής και πρακτικής εργασίας.

Ταμπού αποτέλεσε για τους φοιτητές κυρίως η εκτέλεση της Performance ως μέσω εικαστικής έκφρασης. Παράλληλα οι φοιτητές παρακολούθησαν σεμινάρια θεωρίας τέχνης, κινηματογράφου και Performance. Το Θεωρητικό και

πρακτικό αποτέλεσμα χρειάστηκε να ολοκληρωθεί στη διάρκεια του χειμερινού εξαμήνου 2016-17.

Η ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας πραγματοποιήθηκε με την παρουσίαση των δρώμενων στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών στο πλαίσιο της αναδρομικής έκθεσης του τμήματος στις 20 και 21 Μαΐου 2017.

ΦΟΒΟΣ ΚΑΙ ΤΑΜΠΟΥ ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

Ο κινηματογράφος είναι ένα μέσω που από τη δημιουργία του, έως σήμερα έχει ταυτιστεί με την έννοια του φόβου, ο οποίος λειτουργεί σαν χαρακτηριστικό “ταμπού” σε όλη την εξέλιξη του. Στο παρθενικό του ταξίδι το κομμάτι του φόβου ήταν το ίδιο το κινηματογραφικό μέσο. Το οποίο, καθώς ήταν άγνωστο στο ευρύ κοινό, φάνταζε σαν κάτι μαγικό και απόκοσμο. Σαν ένα πέρασμα από την θνητή ύπαρξη στην αιωνιότητα της κινούμενης εικόνας. Χαρακτηριστική είναι η προβολή της πρώτης ταινίας των αδελφών Lumiere “L’Arrivée d’un train en gare de La Ciotat” όπου όπως αναφέρει ο Hellmuth Karasek στην *Der Spiegel*: “Αν και το κινηματογραφικό τρένο το οποίο κατευθυνόταν προς το κοινό μέσα από μια θορυβώδες κινηματογραφική εικόνα η οποία ήταν και ασπρόμαυρη (χωρίς τα φυσικά χρώματα και τις φυσικές διαστάσεις) και αν και ο μόνος ήχος που συνόδευε την εικόνα ήταν ο ήχος του προτζέκτορα, οι θεατές ένιωσαν να απειλούνται και πανικοβλήθηκαν.” (Loiperdinger 2004: 89).

Η βιομηχανία του φόβου, παρόλα αυτά, στον κινηματογράφο είναι μια εξαιρετικά επικερδής και ολοένα και αυξανόμενη επιχείρηση. Όπως αναφέρει ο Kawin: “Οι στιγμές που κρατάμε τα μάτια μας ανοιχτά στην εικόνα του τρόμου, ρουφώντας όλο το περιεχόμενο της, νιώθοντας δέος και αηδία. Αυτές οι στιγμές, όπου πρέπει να κοιτάξεις αυτό που φοβόσουν να φανταστείς και νόμιζες ότι δεν θα αντέξεις να αντικρίσεις. Αυτές είναι οι στιγμές όπου το ίδιο το μέσο είναι στις δόξες του και είναι στιγμές αποκάλυψης και διαφάνειας” (Kawin 2012: 5) .

Ο φόβος λειτουργούσε από την αρχική του διάσταση στον κινηματογράφο ως ταμπού καθώς ο σκοπός του ήταν η ενεργοποίηση της “αμυγδαλής” του εγκεφάλου η οποία είναι μια ομάδα νευρώνων που θεωρείται μέρος του “πρωτόγονου εγκεφάλου” και συνδέεται με συναισθήματα όπως ο φόβος. Για την ενεργοποίηση αυτού του μέρους του εγκεφάλου οι πρώτοι κινηματογραφιστές ταινιών φόβου το 1920 χρησιμοποίησαν την ψυχανάλυση του Φρόυντ καθώς και την συμπεριφοριστική σχολή του Παβλόφ σαν εργαλεία για την δημιουργία στρες και φόβου στο κοινό ώστε να ενεργοποιηθούν τα πρωτόγονα μέρη του εγκεφάλου τους. Χαρακτηριστικές ταινίες της εποχής είναι *The Cabinet of Dr. Caligari* 1920, *Nosferatu* 1922, *Dr. Jekyll and Mr. Hyde* 1955.

Οι επόμενες δεκαετίες σηματοδεύτηκαν από την εμβληματικότερη μορφή των ταινιών φόβου, ο οποίος μετέτρεψε αυτό το είδος του κινηματογράφου στην βαριά βιομηχανία του σινεμά. Όπως αναφέρει η Lee Mock: “Το σπιλ του Hitchcock αποτελούνταν από ακριβή προσοχή στην λεπτομέρεια και στην στιλιστική καινοτομία και οι δύο αυτές αρετές θεωρούνταν από τους κριτικούς ότι ξέφευγαν από την τηλεοπτική λογική” (Lee Mock 2015: 68).

Η ίδια όμως η αναπαράσταση του φόβου και πιο συγκεκριμένα του φόβου ως ταμπού έχει υποστεί αλλαγές και μεταλλάξεις, ιδίως με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της χρήσης των ειδικών εφέ, το κοινό ζητάει νέα μέσα και εναλλαγές στην αφήγηση που θα καταφέρουν να το σοκάρουν. Ο κινηματογράφος φόβου έως τις αρχές του 2000 είχε καταντήσει ένα είδος που ήταν δύσκολο να σοκάρει πια και ακροβατούσε ανάμεσα από τετριμμένες καταστάσεις, επαναλαμβανόμενα στερεότυπα και αναμενόμενες εναλλαγές. Η ταινία η οποία άλλαξε τα δεδομένα και ξεκίνησε μια σειρά από παρόμοιου είδους αφηγήσεις είναι το *The Blair Witch Project* 1999. Η συγκεκριμένη ταινία ήταν μια αναπάντεχα μεγάλη επιτυχία. Γυρίστηκε με μια 16mm κάμερα στο χέρι και με πολύ μικρό budget. Η καμπάνια της ταινίας στηριζόταν σε ένα “υποτιθέμενο αληθινό υλικό που βρέθηκε” από κασέτες μαθητών στο Burkitsville, Maryland οι οποίοι περιπλανιόντουσαν στο δάσος κάνοντας ένα ντοκιμαντέρ για τον τοπικό μύθο κάποιας μάγισσας (Reyes 2015). Αυτή η ταινία άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στην βιομηχανία του φόβου στον κινηματογράφο, η οποία στηριζόταν στα πλάνα στο χέρι, στη σύνδεση του κοινού με τον πρωταγωνιστή και στη ντοκιμαντερίστικη λογική της φόρμας η οποία άφηνε πάντα το ενδεχόμενο ότι μπορεί αυτή η ιστορία να είναι αληθινή. Αυτό κίόλας ήταν και το κομμάτι του φόβου, ότι ο εγκέφαλος του κοινού είχε συνδέσει αυτού του είδους την κινηματογράφιση με την αφήγηση των αληθινών γεγονότων ενός ντοκιμαντέρ και το ενδεχόμενο η αφήγηση αυτών των ταινιών φόβου να είναι αληθινή είναι που τους προκαλούσε φόβο. Χαρακτηρίστηκες ταινίες που ακολούθησαν τόσο αυτήν τη λογική κινηματογράφισης όσο και παρόμοια λογική προώθησης είναι το *Paranormal Activity* 2007 και *Rec* 2007.

Συμπερασματικά, οι ταινίες φόβου όπως αναφέρει ο Kawin: “Περιέχουν στοιχεία που στοχεύουν στις αρχέγονες ρίζες της ανθρώπινης ύπαρξης, το αντικείμενο είναι απαίσιο και κανείς δεν θέλει να γίνει πραγματικότητα. Μπορούν να μας φέρουν κοντά στο χειρότερο που μπορεί να γίνει.... Παρόλαυτα είμαστε συνδεδεμένοι με το είδος λόγω της αδρεναλίνης και της χαλάρωσης που προσφέρει η κάθαρση.”(Kawin 2012: 3).

Η αναζήτηση της αδρεναλίνης και η μετέπειτα ευεξία που προσφέρει είναι προϊόν αναζήτησης μεγάλης ομάδας της ανθρωπότητας. Η παρακολούθηση των ταινιών φόβου είναι ίσως ο πιο ασφαλής και ακίνδυνος τρόπος ενεργοποίησης αυτών των εγκεφαλικών ουσιών.

Κινηματογραφική προσέγγισή στο Μεταπτυχιακό

Στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου, “Οπτικοακουστικές Τέχνες στην Ψηφιακή Εποχή”, πραγματοποιήθηκαν μια σειρά σεμιναρίων και εργασιών με αντικείμενο την κινηματογραφική γλώσσα. Σκοπός αυτών των εργαστηρίων ήταν η γνωριμία των φοιτητών του τμήματος με την τέχνη του κινηματογράφου και το άνοιγμα μιας πιο δομημένης φόρμας στην καλλιτεχνική δημιουργία, από την οποία θα

μπορούσαν να αντλήσουν στοιχεία τα οποία θα τα χρησιμοποιήσουν στη δική τους εικαστική ματιά. Πραγματοποιήθηκαν τρία δίωρα σεμινάρια και άλλα δύο δίωρα παρουσίασης των εργασιών των φοιτητών.

Το πρώτο σεμινάριο αφορούσε μια πρώτη ανάγνωση στο κινηματογραφικό φάσμα και σαν στόχο είχε την κατανόηση των διαφορετικών εργαλείων, από την πλευρά των φοιτητών και των διακριτών ορίων στην κινηματογραφική προσέγγιση, από τον φορμαλισμό στον ρεαλισμό. Μέσα από παραδείγματα οι φοιτητές κατανόησαν τον τρόπο που χρησιμοποιείται η κάμερα και οι τεχνικές του μοντάζ ανάλογα με το στίλ και την προσέγγιση του δημιουργού. Σαν εργασία δημιούργησαν ένα βίντεο με θέμα τον “καφέ” το οποίο το προσέγγισαν φορμαλιστικά και ρεαλιστικά. Βλέποντας έτσι στην πράξη τις διαφορές στη φόρμα και στην προσέγγιση ανάλογα με το είδος.

Τα επόμενα δύο σεμινάρια αφορούσαν το κομμάτι της ανάπτυξης χαρακτήρων στο σενάριο. Αναλύθηκαν τεχνικές σεναρίου τόσο με βάση την Αριστοτελική προσέγγιση όσο και τη Μπρεχτική. Ο βασικός όμως κορμός του σεμιναρίου ήταν οι τεχνικές ανάπτυξης χαρακτήρων, οι οποίες αφορούσαν τόσο τη δημιουργία του ψυχολογικού προφίλ όσο και του ολοκληρωμένου παρελθόντος των χαρακτήρων. Ο λόγος που έγινε αυτή η προσέγγιση στους φοιτητές του Μεταπτυχιακού ήταν η γνωριμία με τη δημιουργία ολοκληρωμένων χαρακτήρων, οι οποίοι ακόμη και σε μια καταγραφή πιο θολή και όχι τόσο δομημένη όσο η κινηματογραφική, θα μπορούσαν να βελτιώσουν και να δομήσουν πολύ καλύτερα το τελικό έργο, δίνοντας έτσι στον ηθοποιό ή στον performer μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα που μπορεί να χτίσει τη δράση του. Οι φοιτητές δημιούργησαν δύο ολοκληρωμένους και συγκρουσιακούς χαρακτήρες συμπληρώνοντας μια σειρά από ερωτηματολόγια τα οποία περιείχαν μια πλήρη καταγραφή του background story των χαρακτήρων και του ψυχολογικού τους προφίλ. Η βασική σχολή επιρροής ήταν ο Alexander Astruc και η προσέγγιση του μέσα από το μανιφέστο “Du Stylo à la caméra et de la caméra au stylo” (Sørenssen 2008). Στηριζόμενοι στην προσέγγιση της λεγόμενης κάμερα-στυλό, η οποία γράφει την αφήγηση χωρίς την χρήση σεναρίου και πέννας, μέσω του αυτοσχεδιασμού, εισέρχεται το κομμάτι της δημιουργίας ολοκληρωμένων χαρακτήρων με τους οποίους οι ηθοποιοί ή οι performer μπορούν να χτίσουν το έργο τους και να αντιδράσουν ανάλογα στην ίδια την καλλιτεχνική δημιουργία.

Συμπερασματικά οι φοιτητές του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών δημιούργησαν με μια πολύ ενδιαφέρουσα προσέγγιση, η οποία ήταν μια μίξη του δικού τους εικαστικού background και της γνωριμίας της κινηματογραφικής γλώσσας, μια σειρά από βίντεο και χαρακτήρες οι οποίοι τους βοήθησαν να προχωρήσουν στο επόμενο στάδιο του μαθήματος και τη γνωριμία τους με μια διαφορετική προσέγγιση στην τέχνη, βάζοντας έτσι ένα ακόμη σκαλοπάτι στον τελικό στόχο του μαθήματος ο οποίος ήταν η προσέγγιση του φόβου μέσα από διαφορετικές ματιές στην τέχνη.

ΦΟΒΟΣ ΚΑΙ ΤΑΜΠΟΥ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ PERFORMANCE ART

Από την εμφάνισή της η κοινωνία των ανθρώπων¹ χρειάστηκε μια “γλώσσα”, αναγνωρίσιμη από όλους, για την αφήγηση των παραδόσεων και για να μεταφέρονται μύθοι και θρύλοι σε σχέση με την ύπαρξη του είδους (Hauser 1951). Η εικόνα είναι η πρώτη αλφάβητος/γλώσσα που αφήνει κάτι σταθερό στο πέρασμα του χρόνου πολύ νωρίτερα από τη γραφή, και η οποία αφηγείται την καθημερινή πραγματικότητα, τις πεποιθήσεις, τις επιθυμίες και τους φόβους του ανθρώπινου είδους. Διασχίζοντας ιστορικές εποχές και διαφορετικές κουλτούρες, διανύσαμε μια διαδρομή εικόνων και πληροφοριών που δηλώνουν την εξέλιξη της εικαστικής γλώσσας γύρω από τις θεματικές που χαρακτηρίζουν κάθε πολιτισμό και κάθε κοινωνία. Ανάμεσα στις διαφορετικές θεματικές, σταθερές είναι ο φόβος, το μυστήριο και τα ταμπού. Αυτές δεν αποκαλύπτονται πάντα με τρόπο ευθύ και ξεκάθαρο. Αντιθέτως, μπορούμε να πούμε ότι μόνο στη δική μας εποχή οι εικόνες εξέφρασαν με τόση ευθύτητα, τόσο ρεαλιστικά το φόβο, τον τρόμο και την παραβίαση των ταμπού. Γενικά πράγματι οι εικόνες όλων των εποχών που προηγήθηκαν της μοντέρνας και της σύγχρονης, αντιπροσώπευσαν με τρόπο έμμεσο και καλυμμένο την παρουσία του φόβου τοποθετώντας την σε ένα σύνθετο πλαίσιο παραστάσεων. Οι παραστάσεις αυτές ήταν περισσότερο συμβολικές και προορισμένες να επεξεργαστούν, ακόμα και να εξορκίσουν τους φόβους, το θάνατο, το μυστήριο και ό,τιδήποτε βρίσκεται πίσω από ένα αzeptέραστο όριο που συμβολίζεται από το ταμπού.

Σε αυτή τη διαδρομή είδαμε ότι ήδη από το Μεσαίωνα ανακαλύπτεται ένας διαφορετικός τύπος καλλιτέχνη που εναντιώνεται στους κανόνες της καλλιτεχνικής αναπαράστασης της εποχής του και προσπαθεί να εισάγει μια γλώσσα πιο προσιτή σε όλους και λιγότερο ελιτίστικη. Αυτό θα οδηγήσει στην παρουσίαση και επεξεργασία των θεμάτων, όπως ο πόνος και ο θάνατος, κυρίως μέσα από την χριστιανική εικονογραφία. Το ίδιο θα κάνουν οι καλλιτέχνες όλων των επόμενων εποχών προσαρμόζοντας τις εκφραστικές ανάγκες τους στην εικαστική γλώσσα της εποχής τους, υπερβαίνοντας σταδιακά, και τελικά ξεπερνώντας την θρησκευτική εικονογραφία, χριστιανική, παγανιστική ή κλασσική.

Από τον Giotto στον Μιχαήλ Άγγελο, στον Καραβάτζιο, στον Γκόγια, από τις αβανγκάρντ του 1900 μέχρι τις μέρες μας βλέπουμε πώς ο καλλιτέχνης απομακρύνεται από το ρόλο του εκφραστικού μέσου μίας ελίτ υιοθετώντας αντιλήψεις και ανάγκες που πλησιάζουν όλο και περισσότερο στην πραγματική ζωή, σε έναν συνεχή διάλογο/σύγκρουση με τη πολιτική, θρησκευτική, οικονομική ή και πολιτιστική εξουσία με την οποία σχετίζεται. Με την εισαγωγή των νέων μέσων όπως είναι η φωτογραφία και ο κινηματογράφος, η επικοινωνιακή, η

¹ Ο Hauser θεωρεί ότι ήδη στις προϊστορικές κοινότητες υπήρχε ένας συγκεκριμένος ρόλος παρόμοιος με εκείνον του καλλιτέχνη, ο οποίος εξελίχθηκε σύμφωνα με τις ανάγκες της ίδιας της κοινότητας.

εκπαιδευτική και η πειστική δύναμη των εικόνων γίνεται τεράστια και χρήσιμη σε κάθε τύπο καθεστώτος, σπρώχνοντας τους καλλιτέχνες σε εναλλακτικές μορφές έκφρασης, λιγότερο φιλτραρισμένες. Ως εκ τούτου μπορούμε να πάρουμε ως παράδειγμα τις μεταξοτυπίες του Γουόρχολ, που φέρνει στην γκαλερί τόσο τις αναπαραστάσεις κοινών καταναλωτικών προϊόντων, όσο και στοιχείων κατευθείαν συνδεδεμένων με τον θάνατο όπως τα θύματα τροχαίων ατυχημάτων, την ηλεκτρική καρέκλα ή το κρανίο, δίνοντας έτσι την ιδέα του πως πραγματοποιείται η επεξεργασία του φόβου, του ταμπού ή και του ίδιου του θανάτου, με μια παραδοχή των συμβόλων του ή και με την ίδια την τεκμηρίωση ενός πραγματικού γεγονότος. Αυτή η διαδρομή μας οδήγησε στο τέλος να αναλύσουμε το φαινόμενο της Performance Art. Σήμερα οι εικόνες και οι πληροφορίες επηρεάζουν ευρέως τη φυσική, την ψυχολογική, τη συναισθηματική, την αισθητική εμπειρία της πραγματικότητας αλλά και της φαντασίας και του ασυνείδητου. Έτσι η Performance Art που βασίζεται στη χρήση του σώματος του καλλιτέχνη, επαναπροσδιορίζει μια σωματική κοινωνικότητα και μια κοινωνική σωματικότητα ως εναλλακτική ως προς το εικονικό πεδίο των social media.

Αυτό μας οδήγησε επίσης να αναλύσουμε το πεδίο της εικονικής πραγματικότητας ως κάτι που προέρχεται από τον δημόσιο χώρο της “πόλης” και να εξερευνήσουμε πολύπλευρα την ιδέα του σώματος και του “ανείκειν” στην πόλη. Έτσι λοιπόν θεωρήθηκε σημαντικό να ξεκινήσουμε από τη δομή του αρχαίου ελληνικού θεάτρου και της αρχαίας αγοράς ως παράδειγμα δημόσιου χώρου και σημείου αναφοράς για μια ανάλυση της ψυχοφυσικής σχέσης ανάμεσα στο άτομο και την κοινότητα έτσι ώστε να εμβαθύνουμε στη σχέση μεταξύ επεξεργασίας έκφρασης του φόβου και των ταμπού και της Performance Art.

Προσέγγιση στο Μεταπτυχιακό από την πλευρά της Performance art

Στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου, “Οπτικοακουσικές Τέχνες στην Ψηφιακή Εποχή”, πραγματοποιήθηκε μια σειρά σεμιναρίων με αντικείμενο την Performance Art υπό τον τίτλο “*Μες στον καθρέφτη και τι βρήκε η Αλίκη εκεί*”². Σκοπός αυτών των εργαστηρίων ήταν η γνωριμία των φοιτητών του τμήματος με την τέχνη της Performance και το άνοιγμα μιας πιο δομημένης φόρμας στην καλλιτεχνική δημιουργία, από την οποία θα μπορούσαν να αντλήσουν στοιχεία τα οποία θα τα χρησιμοποιήσουν στη δική τους εικαστική ματιά. Αναλύσαμε την εικόνα ως δοχείο περιεχομένων για το άτομο και την κοινότητα από την αρχή της δημιουργίας της κοινωνίας μέχρι τις μέρες μας, λαμβάνοντας υπόψιν μας τις σχέσεις ανάμεσα στις ατομικές και κοινωνικές αντιλήψεις, τις σχέσεις ανάμεσα

² *Μες στον καθρέφτη και τι βρήκε η Αλίκη εκεί* (Through the Looking-Glass, and What Alice Found There) είναι αγγλικό μυθιστόρημα του 1871, που γράφτηκε από τον Λιούις Κάρολ, και από το οποίο εμπνεύστηκε τον τίτλο αυτής της σειράς μαθημάτων πάνω στην performance art.

στον καλλιτέχνη και το πολιτικό, οικονομικό και θρησκευτικό καθεστώς, ανάμεσα στην πολιτισμική ηγεμονία και την περιφέρεια, ανάμεσα στο σώμα και το χώρο σε διαφορετικές εκδοχές. Για να μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο σχετίζεται η Performance Art με τον φόβο και το ταμπού, ερευνήσαμε τη δραστηριότητα διαφόρων καλλιτεχνών, τόσο προηγούμενων εποχών όσο και σύγχρονων, με διαφορετική καλλιτεχνική και πολιτισμική προέλευση, συνδέοντας το είδος αυτό με άλλες μορφές τέχνης καθώς και επιστημονικούς τομείς διευρύνοντας τον ορίζοντά του σε πεδίο ανθρωπολογικό και φιλοσοφικό. Η αντίδραση στο ερέθισμα ήταν θετική και συμμετοχική στο διάλογο, προσφέροντας τη δυνατότητα να προχωρήσουμε την έρευνά μας σε διαφορετικές κατευθύνσεις, πιο κοντά στα ενδιαφέροντα των φοιτητών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά και απαντώντας στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή της ανακοίνωσης. Ο φόβος στις εικαστικές τέχνες και στον κινηματογράφο για κάποιους μπορεί να αποτελεί ταμπού και για κάποιους άλλους αντικείμενο έρευνας και δημιουργίας. Οι τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις της διδακτικής του φόβου που αναλύθηκαν παραπάνω αποτέλεσαν ένα όχημα ώστε να εξερευνηθεί ο φόβος σαν θεματική μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις της τέχνης. Οι φοιτητές εξοπλισμένοι πλέον με όλα τα εργαλεία που διδάχθηκαν προσέγγισαν το θέμα από μια πολυσύνθετη σκοπιά, η οποία έδωσε τροφή για την παρούσα ανακοίνωση και την περαιτέρω έρευνα του ζητήματος του φόβου στην τέχνη. Ως εμπέδωση σε επίπεδο πρακτικής των σεμιναρίων, πραγματοποιήθηκε performance στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, σε συνεργασία με μερικούς από τους φοιτητές στο πλαίσιο του 11ου Φεστιβάλ Οπτικοακουστικών Τεχνών, προσφέροντας έτσι μια επιπλέον ευκαιρία εμπάθουσας της εκπαιδευτικής τους διαδρομής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Gsellmann, Peter (1994), *“Wenn die Stars zum Zuge kommen”*, ZUG: Für Menschen unterwegs.
- Hellmuth, Röbler (1955), *‘Sozialgeschichte der Kunst und Literatur Arnold Hauser’*, *Zeitschrift Für Religions- Und Geistesgeschichte.*
- Kawin, Bruce (2012), *Horror And The Horror Film*, London; New York: Anthem Press.
- Lee Mock, Erin. (2015), *‘Where No One Can Hear You Scream: Alfred Hitchcock Brings Terror Back Into the Home . . . Where It Belongs’*, *Interdisciplinary Humanities*, 32, 1, pp. 66-78, Academic Search Complete, EBSCOhost, viewed 26 August 2017.
- Loiperdinger, Martin. (2004). *‘LUMIÈRE’S ARRIVAL OF THE TRAIN’*. *Moving Image (15323978)*, 4(1), 89-118, Academic Search Complete, EBSCOhost, viewed 26 August 2017.

Reyes, Xavier Aldana (2015), 'Reel Evil: A Critical Reassessment of Found Footage Horror', *Gothic Studies*, 17, 2, pp. 122-136, MLA International Bibliography, *EBSCOhost*, viewed 26 August 2017.

Sørensen, Bjørn (2008), 'Digital video and Alexandre Astruc's caméra-stylo: the new avant-garde in documentary realized?', *Studies In Documentary Film*, 2, 1, pp. 47- 59, Film & Television Literature Index with Full Text, *EBSCOhost*, viewed 26 August 2017.

Virilio, Paul (2006), *Art and fear*, New York: Continuum.

ABOUT THE AUTHORS

Konstantinos Tiligadis is Assistant Professor at Ionian University in the Department of Audio & Visual Arts. Born in Athens in 1967, he studied painting under N. Kessanlis and scenography under G. Ziakas at the Athens School of Fine Arts (1990-99). With a Greek state scholarship (1994-95) he attended painting, sculpture, model in motion and photography at the Academy of Fine Arts in Seville, Spain. He got his MA in Digital Arts from the Athens School of Fine Arts (2000-03). His work has been exhibited in several venues and art festivals and he was awarded the 1st prize for Olympic Truce Through Painting (2004) in Damaskus, Syria. His work is part of private collections, museums in Greece and abroad. He has collaborated with the Eugenides Foundation (Planetarium) for the making of a 3D film in the framework of the Cultural Olympiad (2004) and he has participated in many conferences and research projects. He taught at the undergraduate program of the Athens School of Fine Arts (2003-2009), at the postgraduate program Digital Arts (2006) and at the Technical Educational Institute of Athens (2007) at the Department of Graphic Design. In 2012, he was appointed Assistant Professor in the Department of Audio & Visual Arts, Ionian University, Greece.

Email: gustil@ionio.gr

Website: <http://avarts.ionio.gr/en/department/professors-lecturers/332-tiligadis/>

Iakovos Panagopoulos is a PhD Candidate in the University of Central Lancashire and a Scientific Collaborator at the InArts Lab. Born in Corfu and graduated at the Department of Audio & Visual Arts of the Ionian University Greece, he is a Greek filmmaker and researcher particularly interested in avant-garde and modernist cinema. He worked two years in television and as a freelancer videographer. After he moved to the UK, to do his Master in Cinematography for Film and Television at Bournemouth University graduated in 2016. He is now doing his PhD research at the University of Central Lancashire. His area of studies is Greek cinema and he is focusing on the work of Theo Angelopoulos. His topic is "Revisiting Theo Angelopoulos films through the historical/political aspects of civil and post civil war trauma in his coffee shop scenes and his contribution to contemporary Greek cinema." Iakovos is

teaching in seminars as a visiting lecturer in Greece and the UK. He directed his first feature documentary in 2016 and he created more than a dozen short films either as a cinematographer or as a director. His films got selected in many international festival and won few of them and screened in the UK and Greek the T.V.. He is now writing a script for his first feature film.

Email: iakovospanagopoulos@yahoo.co.uk.

Website: www.iakovospanagopoulos.com

Francesco Kiàis, artist, Associate Curator at Venice International Performance Art Week, Collaborating as a teacher and theoretician at different educational programs, Creator and co-founder of the [MIND THE] G.A.P. - Gathering Around Performance. Francesco Kiàis is an artist, an independent art writer and curator. He is member of the curatorial board of the Venice International Performance Art Week and collaborates with different educational programs, both as a theoretician and as an artist. He recently created and co-founded a platform based in Athens and dedicated to performance art, the [MIND THE] G.A.P.- Gathering Around Performance. Currently he is holding a series of lectures on Art Performance at the Ionian University, Department of Audio and Visual Arts, as a visiting lecturer. He holds the recognition of his Graduate Diploma (Fine Arts in Venice) obtained at the School of Fine Arts in Athens, where he attended the courses of Didactic, Pedagogy, and Psychology of pedagogy. Further, he holds the Proficiency of Greek language and history. Previously he obtained a degree in 'Sound and video design' at the Cimdata - Academy of digital media, Berlin, thus enriching his knowledge in the field of applied visual art.

Email: francesco@hotmail.com

Website: <http://www.francesco.com>